

С тим сејајнија ја Вас модам, Господине Генерални Секретаре да примите ујереме мога високог поштовања.

РММ, 1. септембра 1921.

Министар Спољних Послова Црне Горе
Д-р ПЕРО Ђ. ШОЉ.

НОТА

Од 10. септембра 1921.

којом је Краљ. Влада обновила своје тражење од 18. новембра 1920. у циљу примања Црне Горе као члана у Друштво народа

Господину Генералном Секретару Друштва Народа ЖЕНЕВА

У име Владе Краљевине Црне Горе, част ми је замолити Вас, да би извољели својштити Високом Скупу Друштва Народа што следи:

Нотом од 18. новембра Црногорска Влада имала је част тражити пријем Црне Горе у Друштво Народа.

Поводом тога тражења, г. Пол Манту, директор политичког одједења генералног секретаријата Друштва Народа, предао је, 25. новембра 1920., истој комисији Друштва Народа један рапорт, у коме између осталог, каже, да „питање о садашњој егзистенцији једне независне црногорске државе није још регулисано“ и препоручио је: „без да се прејудуцира у том питању, да изгледа опречно да се Црна Гора не прими у Друштво“.

Црногорској Влади није познато да је V. комисија или Скуп Друштва Народа доносио какво рјешење по том рапорту.

Међутим поменути наводи, као и други именовани у рапорту г. Пола Манту су нетачни, што је Влада Црне Горе јасно показала у својој noti од 15. фебруара 1921. упућеној г. Генералном Секретару Друштва Народа, као и у својем мемоару од 1. септембра 1921. упућеном Високом Скупу Друштва. Непобитним аргументима и неспорним документима, Влада Црне Горе је доказала, да егзистенција Црне Горе, као независне суверене државе, са правне и међународне тачке гледишта, не може бити довођена у сумњу и да сљедствено томе, наша држава испуњује све услове да постане чланом Друштва Народа на тражење њене италијанске владе, у име које имах част тражити њено примање у Високо Друштво.

У ова два гореименована документа, Влада Црне Горе је јасно показала, да у овом случају нијесу у питању територијална или политичка питања, која су последица рата, која би, као таква, спадала у надлежност Врховног Сајета Конференције Мира. Независност Црне Горе је санкционисана разним уговорима, специјално, пак, Берлинским Уговором (1878.), а њене границе биле су одређене истим уговором, као и уговорима Лондонским и Вуккурешким од 1918., док је њен политички режим одређен Уставом од 1905., који обезбјеђује парламентарни режим са општим правом гласа.

Питање Црне Горе се састоји, напротив, у испуњењу обавеза узетих од стране Великих Сила према Црној Гори, које су обавезе међународног карактера, чије поштовање спада у надлежност Друштва Народа и који је, уосталом, главни разлог за његово постојање.

Из овог произилази, да, примајући Црну Гору за члана, Друштво Народа неће ни у чему прејудуцирати црногорско питање, како је то рекао у свом рапорту г. Пол Манту, него ће се, напротив, показати достојно своје мисије, која му је одређена, као највећој сајетској институцији за одбраму Права у међународном моралу.

Зато Црногорска Влада има част обнови своје тражење од 18. новембра 1920., да се Краљевина Црна Гора прими као члан Друштва Народа, будући не постоји никаква препрека за њен пријем.

Изволите примити, Господине Генерални Секретаре, ујереме мога високог поштовања.

РММ, 10. септембра 1921.

Министар Спољних Послова Црне Горе
Д-р ПЕРО Ђ. ШОЉ

НОТА КРАЉ. ВЛАДЕ О ГРАНИЦАМА АРБАНИЈЕ

Питање о уређењу граница Арбапије било је изнесено пред Сајетом Друштва Народа, који се је прогласио не надлежан за рјешавање тога питања, сматрајући га у ред ових „територијалних и политичких питања, која су последица рата.“ Пта-

ње је затим упућено Конференцији Амбасадора у Париз. Краљ. Црногорска Влада, поводом овога, упутила је ноту највише Сајету Друштва Народа у Женеву, затим Конференцији Амбасадора у Париз. Садржај ове ноте био је упућен у Врховни Сајету, 8. августа о. г., приликом његовог последњег састанка у Паризу.

У поменутој ноти Краљ. Влада је констатовала, да Црна Гора, поред свега тога што се налази под привременом окупацијом Србије, постоји увијек као суверена и независна држава са гледишта правдог и међународног и да италијанска граница Арбапије не може бити правно регулисана без пристанка Црне Горе.

Погледајући налагања доказа и аргумената, којим је горња констатација утврђена, нота Краљ. Владе се завршава:

„Из разлога горе наведених, Краљ. Влада с правом вјерује да ће Врховни Сајет увидјети, да се италијанска граница Арбапије не може ријешити прије него што предходно буде регулисана ситуација Црне Горе.“

„У случају да ово тражење Краљ. Владе не буде узето у обзир, Црна Гора ће бити приморана да сматра као ништаване и неважеће одлуке Великих Сила, које би врједиле, директно или индиректно, према и интересе Краљевине Црне Горе.“

РММ, 1. септембра 1921.

На 23. прошлога мјесеца римска полиција је извршила претрагу у Краљ. Генералном Консулату у Риму и у стану г.г. Јована С. Пламена и Владимира Ђ. Поповића. Том приликом полиција је била запленила извјесан број списа. У истом моменту г. Д-р Перо Шољ, Министар Спољних Послова, протестовао је најенергичније у Министарству Спољних Послова Италије против тога самозаконог и насилног поступка римске полиције. Чим је о овом немалом догађају била извјештена Њ. Е. Маркиз дела Торета, Министар Спољних Послова Италије, он је одмах наредио прекид сваког даљег поступка и повраћај заплениених докумената.

Иза тих нап Министар Спољних Послова Црне Горе је примљено од Министра Спољних Послова Италије, који му је изјавио да је он, у име Владе Италије, из инцидента који се десило и који је био последица неспорних и јасних околности, без знања чланова Владе Краљевине Италије. Овим новостима Краљ. Влада дана је 26. августа о. г. сајетској комуници.

Поводом претражних, извршених у Краљ. Генералном Консулату у Риму и код двије црногорске личности, којом, пак, ништа није могло бити утврђено на штету наших сународника, Краљ. Црногорска Влада, примила је к знању изразе жаљена утиснене од стране Министра Спољних Послова Италије, г. маркиза дела Торета, Министру Спољних Послова Црне Горе, г. д-р Перо Шољу. Краљ. Црногорска Влада констатује одмах наређено повраћање дипломатске архиве и престајање сваког даљег поступка и сматра инцидент завршен, имајући пуно повјерња у традиционално пријатељство илементитог и великог народа италијанског и његове Владе према Црној Гори.

Овај догађај нашао је истог дана одјек у италијанској штампи.

Тешко да је када икада догађај и у толикој мјери заталасао јавно миље, изазвао бурну и једнодушно огорчене италијанске штампе као што је то био случај поводом овога инцидента. За 5-6 дана, док инцидент није изрван, италијанска штампа је то питање држала као питање првог реда, онако како то није одавно чинила ни са јединим унутрашњим ни својним питањем послје рата.

Све јавно миље и сви италијански листови без разлике осудили су овај догађај и манифестовали овом приликом своје велике, племените и непоколебљиве симпатије за стар Црну Гору. На Краљ. Владу Италије су, пак, постављена, телеграфски и писмено, многа питања и интересовања од стране посланика и сенатора, и ако Сенат и Скупштина нијесу на окупу. Исто тако Влада Италије добила је многобројне протесте из свих крајева Италије.

Истовремено наша Влада, као и г.г. Јован С. Пламена и Владимир Поповић примили су лично, писмено и телеграфски многобројне изјаве симпатија за стар Црну Гору.

Догађај је живо коментарисан и у својој свјетској штампи.

На овај начин догађај, који је требало да има даје на штету Црне Горе и личности у питању, а који се, понављамо, дешавао без знања Владе Италије, ипак је сасвим обратан од онога што су жидели његови творци и инспиратори. Он се свршило не само са пуно чести за нас него је дао повода да велики италијански народ манифестује своје осјећаје према црногорском народу и своје мишљење у питању Црне Горе. Исто тако он се свршило са чашћу за Италију, јер су њене велике моралне снаге побједиле интриге ситних личности и ситних интереса. Државе јавног миљеа и парламентарца и Владе Италије, које се у овом случају, као уопште у питању Црне Горе, руководило искључиво осјећајима правде, може служити као примјер за неке остале велике народе, који често остају равнодушни према неправдама и патњама других народа, ако не представљају силу бајонета, или, ако случајно нијесу у питању њихови материјални интереси.

ИЗЈАВА Л. МИЈУШКОВИЋА

Краљ Никола за врјеме рата ни е ни кад равнобраћо своје дужности саопштеника и војника

Под овим насловом „L'Italie“ и други италијански листови добили су следеће:

Г. Лазар Мијушковић, бивши министар-предсједник Црне Горе, упутио је „Месалеру“ (Глас, бр. 205. од 3. а. м.) следеће:

Ваш вијешени лист публиковао је у свом броју од 21. августа један чланак под насловом г. Лујна Маргриа, а под насловом „Блиједи капазак једног краљевства“.

Према садржини реченог чланка, г. Марко Радуловић, црногорски адвокат, који се сада налази у Подгорици (Црна Гора), изјавио је г. Л. Маргриу, између осталог да је „докојиан Краљ Никола мјесеца јануара 1916. побјегао из Подгорице, гаје се тада налазила црногорска влада, „без знања владе и врховне команде.“

У то је врјеме потписани био министар предсједник и министар спољних послова, а г. Марко Радуловић министар правде.

Према томе, нема припада дужност и право, да му одговорим ово:

Краљ Црне Горе, потписани и дипломатски кор напустили су Подгорицу на основу једног рјешења краљевске црногорске владе од 3. (16.) јануара 1916. То одлука била је потписана од оних чланова црногорске владе и, према томе, исто тако, и од самог г. Марка Радуловића, она се сада налази код мене, г. Маргриу ако је радило да је било стављено му је на располагање.

Што се тиче друге једне важне чињенице, т. ј. тражења пријерја и мира од Аустро-Угарске, то се такође догодило на бази изјаве србијанске генерала г. Пешина, тадашњег шефа црногорске Врховне Команде, од 12. јануара 1916., и са претходним пристапком представника Савазничких Сила. Документ генерала П. Пешина, који је у осталим био штампан у имене званичних публикација Црне Горе, налази се, по свој врлици, у архиви покојног Краља Николе, а она два друга, која говоре о пристапку представника Великих Савазничких Сила, потписаних од старе дојавне дипломатског тјела, налазе се код потписаниог, увијек на располагању г. Л. Маргриу.

Те двије, горе наведене чињенице, најважније, без сумње, у том питању Црне Горе, развијене су овим писменим документима тако, да су оне најпаралелнији докази наводио г. Радуловића и свих других, који су писали по том предмету.

Налази да изјавио да министар о осталим знањима г. Радуловића — који се тако налазе сјећа свог потписа — јер та изјавија изјавио је као изјаву самог него поштовању ставио.

Изволите примити, господине директоре, ујереме мог одличног поштовања.

ЛАЗАР МИЈУШКОВИЋ
бивши предсједник Министарског Сајета
Црне Горе

ДОМОВИНА.

Поводом претражних учешће у нашем консулату и код г.г. Јована С. Пламена и Влад. Поповића, римски лист „Il Rasoio“ (Рим, 27. августа, број 111), кога сматрају као орган партије г. Итуса, дошло је овај чланак:

Хоћемо да сматрамо завршен и пораван црногорски инцидент — али, прикажући знању његове усјелне поуке.

Ево једне, фундаменталне: ко меће руку на твоју отаџбину, метнуо ју је у један на-

клевн осмишљ. Неће никад бити мира: протести, окупљања, изјављивања и њихових присталица, инциденти, досађивања и отвор угњетачина. Италијани, борци без одмора, не дајући, исто тако, мира ни другима. Они су немилосрднији мачири италијане, који туже за сахрањеном отаџбином. У њиховом крику, пуном бола, налази се и бол рањеног и осаклањеног савјештаства у једном од својих органа, јер италијанска није италијанска, свуда и све потребне су хармоничном и потпуном животу савјета, универзалном лабораторијуму цивилизације.

Фатална грешка ових који рјешаваше да униште Црну Гору, замућујући је у пројекцији грмљави севере Србије (чувају се увијек сестара расе), да би створили нову равнотежу Европе, у једном изјесном смислу је аналогна и паралелна грешка ових социјалиста, који замислилају да утоне Нацију у Интернационалу, да би створили братство људи. И један и други елиминирају, разрађују ово што би хтејли да законима, у моменту законшавања домоваца, налази је пред собом, врхунају засадогајама, бесмртну у осјећању и разуму људи.

Може се тјетати и одлучити уништење једне државе, пројекцијом политичке творевине доминирајућег класа, али није потребно бити могуће убити једну домовину. Италијанци носе широм свијета власт, јелаше и протесте, јемки и усвојене — све те илне ствари, у којима вјештачки сахрањена отаџбина, оживи у очевљању свога непабјељног васкресења. Пошто је црногорски народ — као што је била за много вјекова Италија — једно лице живо сахрањено, око кога су потребне страхе, то ће оне једног дана настати, побјеђене и ослиједене, свјетлошћу и силом Васкресења.

САОПШТЕЊА

ПРИМЈЕР НАРОДНЕ СВЈЕСТИ И ПАТРИОТИЗМА

Познато је, да су Арбапици у борби за независност њихове државе и прије него је ова међународно призната били организовали међународно политичко-културно друштво „Ватра“.

То је друштво било од окобитог значаја и много је допринијело успјеху Арбапије, која је већ примљена као члан Друштва Народа. Успјех је био у толико већи што су оне друштво били окупљени сви Арбапици у иностранству, без разлике вјере или партиског објекта. Друштво је толико постало јако, да је водило моћну пропаганду у корист Арбапије у свима главним центрима, како у Европи тако и у Америци.

Као примјер шта може дати тако сложен рад, доказ је како је од првих дана Арбапија третирана у међународним односима и постигнут успјех. Ових, пак, дана организација „Ватра“ ставила је на располагање арбапијској влади суму од два и по милиона лира, коју су Арбапици у иностранству зарадили и међу собом покупили за ствар Арбапије. Срећа и будућност једне земље зависи од пожртвовања њених синова.

КОМИТЕТИ ЗА ЦРНУ ГОРУ

Наши осведочени пријатељи у Италији, најугледније политичке личности, покренули су акцију, да у свима већим мјестима оснују комитете за Црну Гору како би морално и материјално помогли акцију за права црногорског народа. Таквих комитета основано је већ неколико, у разним већим мјестима, а ради се на томе да на једно мјесто у Италији не буде без таквог комитета.

Поред пријатељске наклоности парламентарних и других политичких кругова и штампе према праведној ствари за коју се боримо, и шири кругови у Италији показују све веће интересовање и симпатије за нашу борбу, што јасно показује да ће наш истрајни рад бити крунисан успјехом.

НОВЕ КЊИГЕ

Улога Француске у италијанској војској Црне Горе (званично издање Краљ. Црногорског Министарства Спољних Послова). Рим, 1921. Штампарија А. Мануцо.

Одговорност грофа Сфорца у црногорском питању, од адв. Владимира Поповића. Рим, 1921. Штампарија А. Мануцо.

Тачна дипломатска и Црна Гора (политика Пешина-Поповића) од Павла Поповића. Отшампане на „Rassegna Internazionale“, гдје је изашло на француском и италијанском језику. Рим, 1921.

Црногорски Национал за 1921. г., са сликом Њ. В. Краља Николе. Рим, Краљ. Црногорска Државна Штампарија.